

XỬ LÝ HÀNH VI XÂM PHẠM QUYỀN SỞ HỮU TRÍ TUỆ Ở MỘT SỐ NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI: BÀI HỌC KINH NGHIỆM CHO VIỆT NAM

● BÙI THỊ MINH TRANG

TÓM TẮT:

Bài viết nghiên cứu về các cơ quan chịu trách nhiệm xử lý hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ (chủ yếu là các tòa án) ở 3 nước là Đức, Mỹ và Hàn Quốc. Thông qua đó, tác giả đưa ra bài học kinh nghiệm và một số gợi mở cho Việt Nam trong việc xử lý các hành vi xâm phạm này hiệu quả hơn hiện nay.

Từ khoá: tòa án, xử lý, xâm phạm, quyền sở hữu trí tuệ.

1. Đặt vấn đề

Ở Việt Nam hiện nay, tình trạng xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ vẫn tương đối phổ biến và ngày càng phức tạp. Đặc biệt trong bối cảnh hội nhập kinh tế và cạnh tranh toàn cầu thì vấn đề xử lý các hành vi xâm phạm này càng quan trọng và trở thành mối quan tâm hàng đầu của các nước, trong đó có Việt Nam. Tuy nhiên, việc xử lý các hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ không hề dễ dàng do rất nhiều nguyên nhân, trong đó có nguyên nhân là các cơ quan chịu trách nhiệm xử lý hành vi xâm phạm chưa thực sự nắm rõ về các vấn đề chuyên môn liên quan đến quyền sở hữu trí tuệ. Việc xử lý hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ở Việt Nam không thể đặt ngoài bối cảnh chung của thế giới, và cần tham khảo kinh nghiệm của các quốc gia khác nhằm có những quy định phù hợp và hiệu quả hơn.

Do vậy, bài viết nghiên cứu “Xử lý hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ở một số nước trên thế giới - Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam”, thông qua đó, tác giả đưa ra bài học kinh nghiệm và một số gợi mở cho Việt Nam trong việc xử lý các hành vi xâm phạm này hiệu quả hơn hiện nay.

2. Kinh nghiệm xử lý hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ở Đức

Đức là một trong những nước được đánh giá cao trong việc xử lý hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ở châu Âu nói riêng và trên thế giới nói chung.

Ở hầu hết các nước châu Âu hay như ở Mỹ, tòa án sẽ là nơi xem xét tính hợp lệ của việc cấp bằng sáng chế đồng thời xem xét các hành vi vi phạm quyền sở hữu trí tuệ. Nhưng ở Đức, chức năng này được chia sẻ bởi nhiều cơ quan khác nhau: Tòa Sáng chế Liên bang¹ giải quyết vấn đề hiệu lực của bằng sáng chế còn Văn phòng Sáng chế Liên bang Đức² sẽ là nơi xem xét các lợi ích đối lập nhưng việc xử lý các hành vi vi phạm lại thuộc thẩm quyền của tòa dân sự thuộc nhánh hệ thống tòa tư pháp.

Ở Đức, bản án sơ thẩm liên quan đến các hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ thông thường sẽ được đưa ra trong khoảng từ 9 đến 14 tháng (đối với những vụ kiện có phạm vi và độ phức tạp ở mức trung bình) - đây là khoảng thời gian tương đối nhanh so với thời gian xử lý các loại vụ việc khác. Có được kết quả này, một phần là nhờ vào hệ thống

tòa án, đặc biệt là tòa bộ phận liên quan đến quyền sở hữu trí tuệ. Trong hệ thống tòa án sơ thẩm bang³, Đức có 12 tòa án chuyên phụ trách về các vụ kiện sáng chế, 16 tòa án chuyên phụ trách về vụ việc liên quan đến thiết kế và 21 tòa án chuyên phụ trách về các vụ việc liên quan đến nhãn hiệu. Nếu như một vụ việc mà bên nguyên đơn có sản phẩm được phân phối rộng rãi trên toàn bộ lãnh thổ nước Đức (có thể là do được phân phối trên các website) thì bên nguyên có thể chọn một trong các tòa án này để giải quyết yêu cầu của mình. Với quy định như vậy, tòa Düsseldorf, Mannheim và Munich I là những tòa thường được lựa chọn để xử lý các vụ việc liên quan đến bằng sáng chế; mỗi năm các tòa này thường xử lý đến hơn 900 vụ việc (nhiều hơn các tòa khác ở châu Âu). Trong khi đó, liên quan đến thiết kế và nhãn hiệu thì tòa Munich, Cologne và Hamburg lại có nhiều kinh nghiệm xét xử nên được lựa chọn nhiều hơn.

Ở cấp cao hơn, mặc dù ở Đức có Tòa Sáng chế Liên bang là một trong những tòa có thẩm quyền đối với các trường hợp liên quan đến việc cấp, từ chối hoặc rút quyền sở hữu trí tuệ. Tuy nhiên tòa này chỉ có thể làm mất hiệu lực hoặc hủy bỏ quyền đối với quyền sở hữu trí tuệ mà không giải quyết các tranh chấp liên quan đến vi phạm quyền sở hữu. Các lệnh cấm hoặc bồi thường chỉ có thể được giải quyết tại tòa án dân sự⁴.

Như vậy, có thể thấy, Đức có quan điểm rõ ràng về việc tách các vụ việc liên quan đến hành vi vi phạm quyền sở hữu trí tuệ với các vụ việc liên quan đến hiệu lực của việc cấp bằng sáng chế hay của các loại chứng nhận quyền sở hữu trí tuệ khác. Từ đó, Đức có sự phân chia các bộ phận và nhiệm vụ riêng rẽ cho các bộ phận đó một cách rõ ràng.

3. Kinh nghiệm xử lý hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ở Mỹ

Ở Mỹ, xuất phát từ đặc trưng riêng biệt của hệ thống tòa án Mỹ là hệ thống tòa án “kép” dẫn tới việc phân chia thẩm quyền giữa hệ thống tòa án bang và hệ thống tòa án liên bang luôn là một “băn khoăn” lớn đối với các nhà nghiên cứu. Điều này cũng tác động nhiều đến việc xử lý các hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ở Mỹ.

Theo đó, tòa án liên bang sẽ có thẩm quyền trong việc giải quyết các vụ kiện về quyền sở hữu trí tuệ. Bộ luật Tư pháp Mỹ⁵ (Điều §1338 (a) (1993)) quy định: “Tòa án sơ thẩm có thẩm quyền ban đầu của bất kỳ hành vi dân sự nào phát sinh theo

các Đạo luật của Quốc hội có liên quan đến bằng sáng chế, bảo hộ giống cây trồng, bản quyền và nhãn hiệu thương mại”. Quy định như vậy đã dẫn đến sự phân chia rõ ràng thẩm quyền đối với việc xử lý các hành vi dân sự xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ở Mỹ là thuộc về tòa án liên bang và theo luật của liên bang.

Hiện nay, Mỹ có 94 tòa sơ thẩm liên bang có thẩm quyền giải quyết các vụ kiện liên quan đến hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ. Việc lựa chọn tòa án có thẩm quyền tài phán đối với một vụ việc phụ thuộc vào địa chỉ liên lạc của bên bị đơn. Tuy nhiên, cũng giống như ở Đức, đối với các công ty mà việc bán sản phẩm và cung cấp dịch vụ có ở khắp nước Mỹ thì gần như công ty đó có thể thuộc về thẩm quyền tài phán của bất kỳ tòa tư pháp nào.

Và thêm một điểm giống như ở Đức, mặc dù có số lượng tòa có thẩm quyền giải quyết các vụ việc xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ở Mỹ không ít, nhưng có những tòa sơ thẩm liên bang có “truyền thống” trong việc xử lý các vụ việc kiểu này. Ví dụ như các tòa Đông Texas, Delaware, Bắc và Trung tâm của California và New Jersey là các tòa chiếm tỷ lệ khá cao trong việc giải quyết các vụ việc liên quan đến bằng sáng chế. Từ đó dẫn đến niềm tin của các bên đó là nếu đệ đơn kiện đến các tòa này thì vụ việc sẽ được xem xét bởi các thẩm phán có kinh nghiệm và có được kết quả xét xử công bằng, hợp lý nhất⁶.

Thông thường, nếu các bên có yêu cầu kháng cáo/kháng nghị đối với các bản án sơ thẩm thì bản án sẽ được xem xét tại 1 trong 12 tòa phúc thẩm liên bang Mỹ. Nhưng riêng đối với các vụ việc liên quan đến quyền sở hữu trí tuệ thì được giải quyết tại Tòa án Phúc thẩm Liên bang có thẩm quyền chuyên biệt⁷ được đặt tại Thủ đô Washington D.C.

Sau đó, nếu như 2 bên tiếp tục cảm thấy không hài lòng với quyết định của tòa phúc thẩm thì các bên có thể xin ban hành một “trát”⁸ để yêu cầu Tòa án Tối cao Liên bang Mỹ xem xét quyết định của các tòa cấp dưới. Tuy nhiên, Tòa án Tối cao có quyền quyết định có xem xét lại hoặc từ chối xem xét lại vụ việc đó.

4. Kinh nghiệm xử lý hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ ở Hàn Quốc

Ở khu vực châu Á, Hàn Quốc là một quốc gia thể hiện quyết tâm lớn trong việc xử lý các hành vi xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ, thể hiện ở việc

thành lập Tòa Sáng chế Hàn Quốc - một tòa án chuyên biệt, chuyên xử lý các vấn đề liên quan đến quyền sở hữu trí tuệ.

Trước năm 1998, các vụ việc liên quan đến quyền sở hữu trí tuệ được giải quyết tại Hội đồng giải quyết tranh chấp sở hữu trí tuệ⁹ - một cơ quan được thành lập bởi Bộ trưởng Bộ Thương mại, Công nghiệp và Năng lượng Hàn Quốc.

Ngày 1/3/1998, theo Điều 3(1) Luật Tổ chức Tòa án đã thành lập Tòa Sáng chế đặt tại thủ đô Seoul (sau này được chuyển về thành phố Daejeon, là thành phố tập trung phát triển công nghiệp của Hàn Quốc). Cùng với đó, Điều 186(1) Luật Sáng chế, Điều 166(1) Luật Thiết kế, Điều 162 Luật Thương hiệu; và đặc biệt là Điều 24(2) và (3) của Luật Tổ tụng Dân sự đã biến Tòa Sáng chế trở thành Tòa có thẩm quyền với các vụ việc tranh chấp liên quan đến quyền sở hữu trí tuệ, đặc biệt là thẩm quyền xem xét đối với các quyết định của IPTAB. Tuy nhiên, quy trình làm việc của Tòa Sáng chế và IPTAB lại không hề liên quan đến nhau, hồ sơ ghi chép của IPTAB không được gửi tới Tòa Sáng chế¹⁰.

Được thành lập ở cấp phúc thẩm, tuy nhiên từ ngày 01/01/2016, Tòa sáng chế đã có thêm thẩm quyền giải quyết các hành vi dân sự vi phạm đến quyền sở hữu trí tuệ. Đây là một quy định mới giúp mở rộng quyền hạn của Tòa này, đồng thời giúp cho việc giải quyết các hành vi vi phạm quyền sở hữu trí tuệ ở Hàn Quốc được tập trung hóa tối đa.

Tòa Sáng chế có 1 Chánh án, 5 Chủ tọa (đứng đầu 5 bộ phận của Tòa), 11 thẩm phán và 17 nhân viên hỗ trợ kỹ thuật. Mỗi bộ phận trong 5 bộ phận của Tòa có 3 hội đồng làm việc với 3 thẩm phán giải quyết vụ việc. Các vấn đề liên quan đến công nghệ cao sẽ được các chuyên gia nhiều kinh nghiệm hỗ trợ các thẩm phán, ví dụ như lĩnh vực máy móc, điện hay hóa chất...

Với tư cách là một tòa ở cấp phúc thẩm, các bản án của Tòa Sáng chế - nếu như bị kháng cáo/kháng nghị sẽ được đưa thẳng lên Tòa án Tối cao để được xem xét lại.

5. Bài học kinh nghiệm cho Việt Nam

Từ kinh nghiệm của các quốc gia đã nghiên cứu cho thấy, Việt Nam cần đặt ra Tòa chuyên trách về sở hữu trí tuệ. Có được cơ quan chuyên trách xử lý các vấn đề về sở hữu trí tuệ sẽ giúp việc giải quyết tranh chấp đạt hiệu quả cao và giúp rút ngắn thời gian giải quyết. Như vậy, việc quyền lợi hợp pháp của bên chủ thể nắm quyền sở hữu cũng được đảm bảo.

Cụ thể hơn, Việt Nam có thể bắt đầu từ việc thành lập các tòa chuyên trách nằm trong tòa án nhân dân cấp tỉnh trở lên mà không cần thành lập ở cấp thấp hơn hay cũng không cần phải thành lập một tòa án riêng biệt tách khỏi các tòa án đã có hiện nay. Nguyên nhân là sự vi phạm quyền sở hữu - nếu có - sẽ không chỉ có ở một phạm vi nhỏ hẹp như quận, huyện... mà thường sẽ xảy ra ở quy mô lớn, liên quan đến nhiều địa phương. Nguyên nhân thứ hai, cần xem xét đến chất lượng thẩm phán ở các cấp tòa khác nhau của Việt Nam. Việc xử lý các tranh chấp liên quan đến vi phạm quyền sở hữu trí tuệ thường tính vi và phức tạp, đòi hỏi thẩm phán xem xét các vụ việc có nhiều chuyên môn, đặc biệt là chuyên môn sâu trong lĩnh vực sở hữu trí tuệ. Để đào tạo ra những thẩm phán như vậy không dễ dàng và cũng không thể có số lượng quá lớn. Vì những nguyên nhân đó, Việt Nam không cần thành lập tòa chuyên trách về sở hữu trí tuệ ở tòa cấp thấp mà nên tập trung vào các tòa từ cấp tỉnh trở lên là hợp lý.

6. Kết luận

Thông qua việc tìm hiểu quy định về việc xử lý vi phạm quyền sở hữu trí tuệ ở một số quốc gia cho thấy, xu hướng hiện nay của các quốc gia trên thế giới là mong muốn chuyên biệt hóa việc xử lý các hành vi vi phạm này, có thể bằng việc thành lập các bộ phận riêng biệt hoặc hơn thế là tổ chức các cơ quan có thẩm quyền riêng biệt. Đây là điều cần thiết phải làm, Việt Nam không nên trì hoãn thêm việc này nhằm đảm bảo tốt nhất cho quyền lợi của những bên liên quan, giúp cho các nhà đầu tư, các doanh nghiệp, cá nhân thật sự yên tâm về quyền sở hữu với các sản phẩm trí tuệ của mình ■

TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

¹ Federal Patent Court.

² German Federal Patent Office.

³ Landgerichte.

⁴ About the “Federal Patent Court”. From: https://www.bundespapentgericht.de/EN/TheCourt/Tasks/tasks_node.html

⁵ United States Judicial Code

⁶ Xem tại <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=160a6b50-6b63-44b4-8b24-952f3b761ec8>

⁷ U.S. Court of Appeals for the Federal Circuit

⁸ Writ of certiorari

⁹ Intellectual Property Trial And Appeal Board – IPTAB

¹⁰ Xem tại https://patent.scourt.go.kr/patent_e/intro/intro_01/index.html

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. About the “Federal Patent Court”. [Online] Available at: https://www.bundespapentgericht.de/EN/TheCourt/Tasks/tasks_node.html

2. About the Patent court of Korea. [Online] Available at: https://patent.scourt.go.kr/patent_e/intro/intro_01/index.html

Ngày nhận bài: 2/4/2022

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 20/4/2022

Ngày chấp nhận đăng bài: 12/5/2022

Thông tin tác giả:

ThS. BUI THI MINH TRANG

Trường Đại học Luật Hà Nội

HANDLING INTELLECTUAL PROPERTY INFRINGEMENT IN SOME COUNTRIES: LESSONS LEARNT FOR VIETNAM

● Master. **BUI THI MINH TRANG**

Hanoi Law University

ABSTRACT:

This paper analyzes agencies which are responsible for handling intellectual property infringement in Germany, the US and Korea. This paper draws some lessons learnt and makes some suggestions for Vietnam to better handle intellectual property infringement.

Keywords: court, handling, infringement, intellectual property rights.